

editam legem moysi in qua omnia dei mandata legebantur: nichilominus tamen doctrina sua rediuita semper populi compellere peccata: et propter exemplum viuendi libros ad nostram etiam memoriam transmissit. Deinde queritur: cur non amplius quam decem epistolas ad ecclesias scripserit. Decem sunt enim cum ea que dicitur ad hebreos: nam relique quatuor ad discipulos specialiter sunt porrecte. Ut ostenderet nouum non discrepare a veteri testamento: et se contra legem non facere moysi: ad numerum primorum decalogi mandatorum suas epistolas destinauit: et sic ille preceptis a pharaone instituit liberatos: tandem epistolis a dyaboli et ydolatrie seruitutem edocet acquisitos. Nam et duas tabulas lapideas: duorum testamentorum figuram habuisse: viri eruditissimi tradiderunt. Epistolam sane que ad hebreos scribitur quidam pauli non esse affirmant: eo quod non sit eius nomine titulata: et propter sermonis stili: distantiam: sed ut barnabe iuxta tertullianum aut iure iuxta quosdam: uel certe demetrius discipuli apostolorum et episcopi romane ecclesie post apostolos ordinati. Quibus respondendum est: si propterea pauli non erit quia eius non habet nomen: ergo nec alicuius erit: quia nullius nomine titulatur. Quod si incouenies absurdumque est: ipsius magis esse credenda est que tanto doctrine sue fulget eloquio. Sed quoniam apud hebreorum ecclesias quasi destructor legis falsa suspitione habebatur: uoluit tanto nomine de figuris legis: et ueritate christi reddere rationem: ne odium nominis: fronte placit: utilitatem excluderet ledionis. Non est sane mirum si eloquentior uideatur in proprio: id est hebreo quam peregrino

id est in greco: quo ceterae epistolae sunt scriptae sermone. Mouet etiam quoddam quare romanorum epistola primo sit posita: cum eam non primo scriptam ratio manifestet. Nam hanc se philetem iherosolimam scripsisse testatur: cum corinthios et alios iam ante ut ministerium quod secum portatur erat colligerent litteris adhortatur sit. Sed inde intelligi quiddam uolunt ita omnes epistolas ordinatas: ut prima poneretur quamuis posteriori fuerit destinata: ut per singulas epistolas gradibus ad perfectiora ueniretur. Romanorum namque plerique tam rudēs erant: ut non intelligerent dei se gratia: et non suis meritis esse saluatos: et ob hoc duo iter se populi solidaret. Adcirco illos indigere afflicte corrigi: uicia gentilitatis priora commemorans. Corinthios autem iam dicit scientes gratiam esse concessam: et non tam omnes inceptas: quam cur peccata non inrepperunt reprehendit sicut ait. Audietur inter uos fornicatio. Et iterum. Congregatis uobis cum meo spiritu: tradere huiusmodi sathane. In secula uero laudabitur: et ut magis ac magis proficiant commoneat. Galathae uero iam nullius criminis arguunt: nisi hoc tantum: quod callidissimis pseudoapostolis crediderunt. Epistolam sane nulla reprehensione sed multa laude sunt dignae: quia fide apostolica seruauerunt. Philiphenses etiam multo magis collaudantur: qui nec audire quidem falsos apostolos uoluerunt. Thessalonicenses nichilominus in duabus epistolis omni laude persequitur: eo quod non solum fidem incussum seruauerit ueritatis: sed etiam in persecutione cunctis fuerint constantes inuenerunt. Colossenses autem tales erant: ut cum ab apostolo uisum corporaliter non

fuissem: hac laude digni haberentur. Et si corpore inquit absens sum: sed spiritu uobiscum sum gaudens: et uides ordinem uestrum. De hebreis uero quid dicendum est: quorum thesalonicenses quam plurimum laudati sunt: imitatores facti esse dicuntur. Sicut ipse ait. Et uos fratres imitatores facti estis ecclesiarum dei: que sunt in iudea: tandem enim passi estis et uos a contribulibus uestris: quere illi a iudeis. Apud ipsos quoque hebreos eadem commemorat dicens. Nam et uindicta compasti estis: et rapinam hominum uestrorum cum gaudio suscepistis: cognoscetes uos habere meliorem et manentem substantiam. *Explicit prologus grialis monitis epistolarum. Incipit prologus specialis in epistolam ad romanos.*

Romani sunt qui et iudeis et gentibus crediderunt. Non superba conuentione uolebant se alterutrum supponere. Nam iudei dicebant. Nos sumus populus dei: quos ab initio dilexit et sinit: nos circumcisi et genere abraham: facta descendimus et stirpe: et notus recto apud iudeam tantum deus. Nos de egipto signis dei et uirtutibus liberati mare sicco pertransiimus: pede: cum inimicos nostros grauissimis fludibus inuoluimus. Nobis pluit manna dominus in deserto: et quasi filijs suis celeste pabulum ministravit. Nos die nodum: in calumnia nubis ignis: pressit: ut nobis in inuio iter ostenderet. Atque ut cetera et circa nos immensa beneficia taceamus: nos soli digni sumus dei legem accipere: et uocem dei loquentis audire: euisque cognoscere uoluntatem. In qua lege nobis promissus est christus: ad quos etiam ipse se uenisse testatus est dicens: non ueni nisi ad oues que perierunt domus israel:

cum uos tanes potius quam homines appellauerit. Equum ne ergo est ut ydola hodie deferentes: quibus ab initio deseruistis: nobis comparemini: et non potius in persecutorum locum et legis auctoritate et consuetudine deputemini. Et hoc ipsum non merebamini: nisi quia larga semper dei clementia uoluit uos ad nostram imitationem admittere. Veneres etiam e contrario respondere. Quamto enim maiora erga uos dei beneficia narraueritis: tanto maius uos criminis reos esse monstrabitis. Semper enim hijs omnibus reuictis ingrati. Nam ipsis pedibus quibus aridum mare transistis: iudebant ante ydola quam fecistis: et ipso ore quo paulo ante ob necem aduersarios dominum contemneratis: simulacra uobis fieri populosius: illis oculis quibus uenerando deum in nube uel igne conspiceret solebatis: simulacra intuebamini. Nam quoniam uobis fastidio fuit: et semper in deserto contra dominum murmurastis: ad egiptum unde uos manu valida eiecerat redire cupientes. Quid plura? Ita patres uestri crebra puocatione dominum irritauerunt: ut omnes in heremo morerent: nec plus et senioribus eorum quam duo homines terram repromissionis intrarent. Sed quid antiqua replicamus: cum etiam si illa minime fecissetis: de hoc solo nemo uos dignos uenia iudicaret: quod dominum christum prophetas semper uobis uocibus repromissum non solum suscipere nolulistis sed etiam morte pessima peremistis. Quem ut nos cognouimus Patrem credidimus: cum nobis de eo aera non fuerit predicatum. Unde placuit: quod ydolis seruimus: non oblationi mentis: sed ignorantie deputandum. Qui enim cognitum ilico sequimur: olim